

MEDICINA U HRVATSKOJ LEKSIKOGRAFIJI I ENCIKLOPEDIJI

MEDICINE IN CROATIAN LEXICOGRAPHY AND ENCYCLOPAEDISTICS

Jasmina Tolj*, Nataša Jermen*, Zdenko Jecić*

SAŽETAK

Dok je uloga medicine, posebice humane medicine, u životu čovjeka neupitna, autori žele ispitati koje je značenje medicini posvećeno u hrvatskoj leksikografiji i enciklopedici. Prikazan je razvoj medicinske leksikografije i enciklopedike u Hrvatskoj od začetaka u 16. stoljeću do danas, s posebnim naglaskom na djelatnost Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža (LZMK), kao jedine hrvatske institucije koja se sustavno bavi leksikografijom i enciklopedikom već sedamdesetak godina. Položaj i važnost medicine utvrdili su se kronološkim prikazom zastupljenosti medicinskih naziva i tema u djelima hrvatske leksikografije i enciklopedike od 16. do 19. stoljeća, sistematiziranjem i analizom medicinskih izdanja iz 20. stoljeća, posebice onih LZMK-a, te pregledom zastupljenosti medicine u ostalim izdanjima LZMK-a, s naglaskom na Hrvatsku enciklopediju. Pokazalo se da je medicina u značajnoj mjeri bila zastupljena u hrvatskim leksikografskim i enciklopedijskim djelima koja su imala važnu ulogu u usustavljanju hrvatske medicinske terminologije i spoznaja iz područja medicine. Autori zaključuju da su leksikografija i enciklopedika u Hrvatskoj zadovoljavajuće pratile zanimanje stručne, ali i šire zajednice za medicinu, odnosno medicinske teme.

Ključne riječi: *medicinska leksikografija; medicinska enciklopedika; povijest medicine; Leksikografski zavod Miroslav Krleža; Hrvatska enciklopedija*

---

* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb.

Adresa za dopisivanje: Jasmina Tolj, Redakcija Hrvatske tehničke enciklopedije, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Frankopanska ulica 26, 10000 Zagreb.
E-pošta: jasmina.tolj@lzmk.hr.

UVOD

Jedan je od razloga proučavanja zastupljenosti medicine u hrvatskoj leksikografiji i enciklopedici povezanost tih dviju znanstvenih disciplina s društvenim vrijednostima i napretkom. Prema leksikografu Antunu Vujiću, glavnom ravnatelju LZMK-a 2012. – 2018., razvitak leksikografije na temelju promicanja autonomnih leksikografskih metoda služi i promicanju poželjnih društvenih pretpostavki, odnosno leksikografija je autonomna i društveno uvjetovana. Taj vrijednosni model odnosa znanosti i društva znači da razvitak leksikografske znanosti pripada polju društvenih vrijednosti, ali ima i vlastitu strukturu čija autonomnost, ako djeluje, naknadno osigurava i sam razvitak društvenih vrijednosti¹. Leksikografija i enciklopedika dio su područja društvenih znanosti². Leksikografija je znanost i stručna djelatnost koja se bavi sustavnim popisivanjem riječi i njihovim oblikovanjem prema određenim pravilima i kriterijima, koje se potom objavljuju u enciklopedijama, leksikonima i rječnicima, a enciklopedika se bavi izradbom i proučavanjem enciklopedijskih djela³. U užem smislu, leksikografija se bavi riječima, a enciklopedika pojmovima.

U svrhu istraživanja razvoja obrade, usustavljivanja i diseminacije medicinske terminologije i spoznaja iz područja medicine, kao i općeg i stručnog interesa za dostupnost medicinskih tema, autori ispituju kakav je položaj medicina imala u hrvatskoj leksikografiji i enciklopedici. Hrvatska leksikografska i enciklopedička znanstvena i stručna tradicija duga je gotovo pet stoljeća, a u tom je razdoblju imala važnu ulogu u usustavljivanju hrvatskoga jezika, znanstvene i stručne terminologije te bilježenju dosega razvoja znanja kroz povijest.

---

¹ Vujić, A. (2013), *Leksikografija, znanost i društvo: S dodatkom: 30 godina poslije*, *Studia lexicographica*, 7 (2), 11.

² Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (2009). *Narodne novine*, 118/09.

³ Leksikografija, u: *Hrvatska enciklopedija*, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35936> (pristupljeno 15. studenoga 2018). Enciklopedika, u: *Hrvatska enciklopedija*, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68684> (pristupljeno 15. studenoga 2018.).

MEDICINSKA LEKSIKOGRAFIJA I ENCIKLOPEDIKA OD 16. STOLJEĆA DO OSNUTKA LEKSIKOGRAFSKOG ZAVODA 1950.

Enciklopedička djelatnost na prostoru Hrvatske započela je u 15. stoljeću hrvatskim glagoljskim lucidarijima⁴ (rađenima prema stranim uzorima iz 12. stoljeća), općeobrazovnim priručnicima znanja o vjeri i svijetu, u kojima je religijski sadržaj postupno zamijenjen zemljopisnim i prirodoslovnim⁵.

Enciklopedija Pavla Skalića. Ulazak medicinskih natuknica u enciklopedijska djela započeo je već u idućem, 16. stoljeću kada je humanist Pavao Skalić⁶ prvi put upotrijebio riječ *enciklopedija* u njezinu današnjem značenju, kao djelo koje okuplja znanje⁷. Skalić je 1559. u Baselu objavio opsežan zbornik radova od 816 stranica, djelo *Encyclopaedia seu orbis disciplinarum tam sacrarum quam prophanarum epistemon* (Enciklopedija ili znanje svijeta svjetovnih i sakralnih disciplina). Njegova je enciklopedija bila podijeljena na petnaest poglavlja o filozofiji, medicini, matematici (aritmetika, muzika, geometrija, sferika, geodezija, astrologija, optika i mehanika), moralu, ekonomici, politici, gramatici, dijalektici, retorici, poetici i simboličkoj filozofiji, a sva su djelomično isprepletana teologijom i mistikom. Prvi je enciklopedist i prvi Hrvat koji je pisao o medicini i taj je zadatak, prema L. Glesingeru, obavio dobro⁸. Proučavajući njegovo djelo, Glesinger navodi kako Skalić, učen u filozofiji i teologiji, nije studirao medicinu, a informacije iz medicine za svoju je enciklopediju crpio iz velikoga broja pročitanih knjiga i poznanstava s priznatim liječnicima toga vremena. Iako se bavio i okultno-medicinskim idejama, o medicini je pisao i na način lišen okultizma.

Poglavlje o medicini podijelio je na teorijsku (fiziologija, etiologija, semiologija) i praktičnu medicinu (higijena, terapija: dijetetika i farmaceutika). U fiziologiji je tako istražio ljudsku konstituciju, u higijeni piše o zdravlju i sprječavanju bolesti, u etiologiji (odnosno patologiji) istražuje uzroke bolesti i simptome, a u terapiji nastoji otkloniti bolesti i uspostaviti zdravlje. Osim u

---

⁴ Tekstovi lucidarija sačuvani su u dva najznamenitija glagoljska zbornika, Petrisovu zborniku iz 1468. i Žgombićevu zborniku iz prve polovice 15. stoljeća.

⁵ Gostl, I. (1995), *Od glagoljskih lucidarija do Hrvatske enciklopedije*, Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, knjiga 4, 81.

⁶ Pavao Skalić (1534. – 1575.), humanist, polihistor, reformatorski pisac i teolog. Autor je niza djela teološkog, filozofskog, okultističkog, historiografskog i polemičkoga sadržaja.

⁷ Prema L. Glesingeru, P. Skalić nije skovao izraz enciklopedija. Prije Skalića, flamanski znanstvenik i pedagog Joachim Sterck van Ringelbergh (1449. – 1556.) u djelu *Lucubrationes velpotius absolutissima, nempe liber de ratione studii* (Basel, 1541.) u sličnom je smislu upotrebjavao izraz *cyclopedia*.

⁸ Glesinger, L. (1948.), *Zagrepečanin Pavao Skalić (1534. – 1575.) i njegove veze s medicinom i liječnicima*, Liječnički vjesnik, LXX (2–3), 1.

poglavlju o medicini, o njoj govori i u poglavlju naslovljenom *Hvalospjev znanosti* u kojem je poseban dio posvetio medicini za koju vjeruje da je znanost i umijeće. Skalić tako govori o tzv. silama života ili duši, opisuje način disanja vjerujući da je njegova svrha hlađenje topline srca, priklanja se teoriji liječnika i filozofa Galena iz Pergama da mozak, a ne srce, upravlja svim pokretima mišića preko središnjeg i perifernoga živčanog sustava. Govori o snovima, pamćenju, kirurgiji, embriologiji i rađanju, uzrocima bolesti (prema njemu poremećaji u zraku, hrani i piću, duši i dr.), opisuje osjetila njuha, okusa i sluha, iako često izrazito mistično. Piše i o pamćenju i mašti, pokušavajući lokalizirati pojedine funkcije na pojedine dijelove mozga, o već postojećoj teoriji ravnoteže tzv. životnih sokova⁹, teoretizira o razlozima spavanja (prema Skaliću korisne pare iz hrane podižu se u mozak i zatvaraju otvore osjetila i živaca), govori o unutarnjim i vanjskim razlozima bolesti i sl. Citirao je i nabrojio neke od znamenitih liječnika svoga i prethodnoga vremena.

Iako dijelom neznanstvena i utemeljena na mističnim vjerovanjima, Skalićeva enciklopedija zapis je dijela tadašnjih spoznaja u medicini te sredstvo njihove diseminacije, čime predstavlja neizostavan dio povijesti hrvatske medicinske leksikografije i enciklopedike.

Medicinski rječnici i ostala djela. Pisac i leksikograf Juraj Habelić (1609. – 1678.) napisao je 1670. *Dictionar ili Rechi Szlovenszke zvxexega ukup zebrane, u red posztaulyene, i Diachkemi zlahkotene... na pomoch napredka u Diachkom navuku Skolneh Mladenczeu Horvatszkgoga, i Szlovenszkgoga Naroda* (Hrvatske kajkavske riječi odabrane iz velikoga korpusa jezika, posložene i protumačene latinskim jezikom... kao pomoć u učenju latinskog jezika za školsku mladež čakavskog i štokavskog te kajkavskog narječja¹⁰). Taj školski rječnik donio je nazive za pojedine dijelove tijela, tjelesne mane, važnije bolesti, učestalije simptome, za neke profile zdravstvenih radnika, za zdravstvene postupke i medicinske instrumente te za neke vrste ljekovitih pripravaka. V. Dugački¹¹ navodi da su medicinski izrazi u *Dictionaru* činili oko pet posto ukupnog sadržaja rječnika (oko 600 riječi). Habelićev će rječnik nekoliko desetljeća poslije poslužiti piscu i leksikografu Ivanu Belostencu (1594. – 1675.) u stvaranju dvojezičnoga rječnika *Gazophylacium seu Latino-illyricorum onomatium aerarium* (Gazofilacij ili riznica latinsko-hrvatskih riječi) koji je objavljen

⁹ Humoralna patologija – zastarjelo naučavanje Hipokratove i Galenove medicinske škole u medicini prema kojemu nepravilan odnos četiriju osnovnih sokova organizma – krvi, sluzi, žute žuči i crne žuči, dovodi do bolesti.

¹⁰ Dugački, V. (2007), *Habelićev dikcionar (1670) kao izvor hrvatskoga medicinskog nazivlja*, *Studia lexicographica*, 1 (1), 53.

¹¹ *Ibid.*, 53.

posthumno 1740. u Zagrebu. Sačinjen je od oko 40 000 latinskih riječi s hrvatskim značenjem i oko 25 000 riječi s latinskim prijevodom, a budući da je sadržavao i zdravstvene savjete za liječenje bolesti i njihovo sprečavanje, kao i medicinsko nazivlje, ima i enciklopedijsko obilježje¹². U tri dijela¹³ objavljen je 1801. – 1810. trojezični enciklopedijski leksikon dubrovačkoga leksikografa Joakima Stullija (1730. – 1817.). V. Dugački navodi da je drugi dio, skraćenoga naslova *Rječoslozje*, imao znatan utjecaj na medicinsku leksikografiju i da je bio izvor iz kojega su kasniji leksikografi crpili terminologiju¹⁴. Prema I. Padovanu¹⁵, za napredak u medicinskoj leksikografiji zaslužan je i liječnik Jakob Užarević (1808. – 1881.) koji je, uz književnika i političara Ivana Mažuranića (1814. – 1890.), bio suautor *Njemačko-ilirskog slovara* objavljenog 1842. u Zagrebu, a na čiji je poticaj u Slovar (tj. rječnik) ušlo mnoštvo medicinskih naziva. Padovan ističe i liječnika i filologa Đuru Augustinovića (1816. – 1870.) kao zaslužnoga za prvi sustavni pokušaj stvaranja hrvatskoga medicinskog nazivlja, koji je 1844. u Beču u svojoj disertaciji naveo hrvatske izraze za sve termine opće anatomije čovjeka te 1860. pokrenuo prvi hrvatski zdravstveni časopis *Hrvatski prvenci o naravi i zdravlju*. U stvaranju medicinskoga nazivlja sudjelovali su Ivan Dežman (1841. – 1873.) s djelom *Rečnik lečničkoga nazivlja*, objavljenim 1868. u Zagrebu, i Bogoslav Šulek (1816. – 1895.) s djelom *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*, objavljenim 1874. – 1875. u Zagrebu. Uz njih treba spomenuti i liječnika Antu Schwarza (1832. – 1880.) koji je u svom djelu *Opisna anatomija ili razudbarstvo čovječjega tiela* (Zagreb 1873. – 1874.), prvome većem znanstveno-medicinskom djelu na hrvatskom jeziku, priložio Popis terminoloških rieči (anatomskih termina) na 130 stranica. Karlovački liječnik Milan Nemičić (1844. – 1930.) izradio je 1898. njemačko-latinsko-hrvatski *Ljekarski rječnik*, kojega je drugo izdanje iz 1913. pod naslovom *Medicinski rječnik najopsežniji medicinski rječnik objavljen u Hrvatskoj* (s 1242 stranice), a dalmatinski liječnik i dopisni član JAZU-a Božo Peričić (1855. – 1947.) u Zadru je 1906. objavio *Medicinski rječnik njemačkoga i*

¹² Dugački, V. (2011), *Zdravstvena problematika u Gazophylaciumu Ivana Belostenca*, *Studia lexicographica*, 5 (2/9), 135.

¹³ Prvi dio rječnika, *Lexicon latino-italico-illyricum*, objavljen je 1801. u Budimu, drugi dio, *Rjecoslozje u komu donosuse upotrebljenja, uredna, mucsnia istieh jezika krasnoslovja nacsini, izgovaranja i prorjecsja*, u Dubrovniku 1805., a treći, *Vocabolario italiano-illirico-latino*, 1810. također u Dubrovniku.

¹⁴ V. Dugački: „Taj je rječnik izvršio golem utjecaj na našu preporodnu književnost, pa tako i na medicinsku, jer u tom obilju riječi nalazimo mnogobrojne termine koji se odnose na nazive dijelova tijela, pojedinih bolesti i lječidbenih postupaka. Osim toga on je bio rudnik iz kojega su nazivlje crpili svi naši kasniji leksikografi“, navedeno u: Grmek, Mirko Dražen (1955), *Hrvatska medicinska bibliografija*, Zagreb; Izdavački zavod Jugoslavenske akademije.

¹⁵ Padovan, I. (1991), *Povijesne crtice iz hrvatske medicinske leksikografije i perspektive*, Radovi Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, knjiga 1, 173.

hrvatskog jezika¹⁶. *Leksikon zdravlja*, prvo hrvatsko specijalizirano medicinsko izdanje, objavljen je 1936. u Zagrebu (nakladna knjižara *Minerva*). Obuhvaćao je 6000 natuknica, 424 slike i model čovječjega tijela na rasklapanje. Glavni urednik bio je ortoped Edo Deutsch (1895. – 1944.), a na njegovoj izradi sudjelovalo je još šesnaest suradnika, među kojima i Vjekoslav Duančić (1906. – 1976.), anatom, histolog i embriolog, a poslije i plodan autor medicinskih natuknica u *Hrvatskoj enciklopediji* Mate Ujevića, te Lavoslav Glesinger (1901. – 1986.), povjesničar medicine i budući stručni tajnik *Medicinske enciklopedije* Leksikografskoga zavoda.

Prva hrvatska enciklopedija – Zochova i Mencinova enciklopedija. Srednjoškolski profesori Ivan Zoch (1843. – 1921.) i Josip Mencin (1856. – 1900.) u Osijeku su 1887. objavili prvijenac hrvatske enciklopedike, prvi svezak djela *Hrvatska enciklopedija – Priručni rječnik sveobćega znanja*. Na enciklopediji je radilo tek tridesetak suradnika zbog čega je dio članaka u cijelosti ili djelomično preuzet iz već objavljenih rasprava hrvatskih znanstvenika i književnika, a od predviđenih šest svezaka izašla su samo dva (II. sv. 1890.)¹⁷, s ukupno oko 166 000 redaka. Djelo je izlazilo u sveščićima, u razmacima 4–5 tjedana, a 12 do 15 sveščića činilo je jednu knjigu. Enciklopedija je sadržavala i medicinske i farmaceutске natuknice, odnosno natuknice iz *liečničtva* i *Ijekarstva*. V. Dugački¹⁸ smatra da je enciklopedija, iako nije zaobišla početničke zamke (nerijetko je korišten osobni slikovit stil, neznanstvena tumačenja), obogatila hrvatsko medicinsko nazivlje, što je u doba kad je naša medicinska i farmaceutska terminologija bila tek u stvaranju bila velika vrijednost. Suradnici za medicinu u I. svesku bili su ugledni liječnici, porodničar Antun Lobmayer (1844. – 1906.) i Josip Gotšalk, a u II. svesku većinu natuknica obradio je Zoch sâm.

U prvoj knjizi A. Lobmayer autor je 21 članka (abortiva remedia, abortus, abscessus, accouchement i dr.), a J. Gotšalk njih pet (blijedobolja, bljuvala, boginje, bol, bougie). U drugoj knjizi neki od medicinskih članaka koje je obradio I. Zoch bili su chirurgija, bacterium, bacille, ciepiti i cholera. Između ostalog, obrađene su i svjetski važne osobe medicinskoga područja, kao što su: arapski kirurg Avenzoar (u Enciklopediji Aben-Zoar) i njemački Friedrich von Esmarch, islamski filozof i medicinar Avicena, francuski fiziolog Claude Bernard, otac nefrologije Richard Bright te hrvatski liječnici:

¹⁶ Padovan, I. (1991).

¹⁷ Prva knjiga obuhvaća natuknice A – Bžedusi, a druga knjiga C – Gzel.

¹⁸ Dugački, V. (2001), *Medicina i farmacija u prvoj hrvatskoj enciklopediji*, Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, knjiga 10, 115.

Milan Amruš zaslužan za unapređenje zdravstva u Vojnoj krajini, pionir izrade hrvatskoga medicinskog nazivlja Đuro Augustinović (u Enciklopediji Gjuro Augustinović) i medicinski pisac Đuro Baglivi (u Enciklopediji Juraj Bagljivi). Enciklopedija je sadržavala i farmaceutske natuknice, nazive terapijskih skupina i pojedinačnih lijekova, velik broj ljekovitih biljaka te manji broj natuknica iz veterinarske medicine. Donosi i hrvatsko medicinsko nazivlje, kao što su mišice stezalice i pružalice (mišići fleksori i ekstenzori), dušnjaci (bronhi), steznuće i raztegnuće srдца (sistola i dijastola) i dr.

Hrvatska enciklopedija Mate Ujevića. Prvo enciklopedijsko djelo koje je nadišlo subjektivnost Zochova i Mencinova djela te postavilo visok kriterij u hrvatskoj enciklopedici općenito *Hrvatska je enciklopedija* (s usporednim naslovom *Encyclopaedia croatica*). Rad na enciklopediji započeo je 1938., kada je osnovan Konzorcij Hrvatska enciklopedija (poslije Hrvatski izdavački bibliografski zavod) sa zadaćom izrade istoimenoga djela. Mate Ujević¹⁹ imenovan je glavnim urednikom 1939. te je s grupom profesora sa zagrebačke Nadbiskupske klasične gimnazije i nekolicinom suradnika iz Više pedagoške škole u Zagrebu izradio abecedarij. Kao velika nacionalna i opća enciklopedija, *Hrvatska enciklopedija* dodijelila je prostor svim znanstvenim disciplinama (raspodijeljenima u 52 struke) u mjeri koja je trebala zadovoljiti obrazovanoga čitatelja, ali i stručnjaka određenog područja. Ujević je ulagao velik trud u izbjegavanje ideološkoga predznaka, što je zbog ratnih zbivanja bio velik izazov, te je enciklopediju uređivao prema načelima znanstvene utemeljenosti i faktografske objektivnosti²⁰. Upravo zbog ratnih okolnosti izrađeno je tek pet od predviđenih 12 svezaka. Ogledni arak objavljen je 1940. te je do 1945. slijedilo pet svezaka s ukupno 3850 stranica dvostupčana enciklopedijskog teksta sa slikovnim priložima (ne ubrajajući impresum, predgovor i popise suradnika)²¹. Iako je prvotno planirano 12 svezaka, M. Švab²² je pregledom pet izdanih svezaka (na temelju odstupanja od prvotnog abecedarija) zaključio da bi ukupan broj narastao na 20 do 22 sveska, tako da objavljeni svesci čine oko četvrtine ukupno planirane enciklopedije.

---

¹⁹ Mate Ujević (1901. – 1967.), enciklopedist i publicist. Utemeljitelj suvremene hrvatske enciklopedike.

²⁰ Švab, M. (1991), *Iz povijesti hrvatske enciklopedike – Hrvatska enciklopedija*, Radovi Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, knjiga 1, 79.

²¹ I. sv. A – Automobil i II. sv. Autonomasi – Boito izdani su 1941., III. svezak Boja – Cleveland izdan je 1942., IV. svezak Cliachit – Diktis izdan je 1943., a V. svezak Dilatacija – Električka izdan je u svibnju 1945.

²² Švab, M. (1991).

Za medicinske su urednike isprva bili izabrani ugledni profesori Drago Perović²³, Ante Šercer²⁴ i Andrija Štampar²⁵. Međutim, odmah nakon uspostave NDH, Štampar je uhićen i odveden u Graz gdje je bio interniran do završetka rata te je zbog toga kao urednik radio samo u pripremnome dijelu i na I. svesku, a kao suradnik napisao je samo šest natuknica. Kao pravoslavac, D. Perović se u to doba nije smio previše eksponirati pa je A. Šercer preuzeo rad i bio glavni urednik, a nakon što je postao dekan zagrebačkoga Medicinskog fakulteta, od 1943. uredništvo je preuzeo Vladimir Čepulić²⁶.

Prema V. Dugačkom²⁷, u ogleđnom arku bilo je predviđeno da medicinske natuknice čine oko 5,5 posto ukupnoga sadržaja, što bi bilo otprilike jednako opsegu cijeloga jednoga sveska. Objavljeni svesci donijeli su 650 medicinskih natuknica, brojne s ilustracijama, autori kojih su bili uglavnom profesori zagrebačkoga Medicinskog fakulteta, a zahvaljujući tome što je enciklopedija okupila tadašnje najbolje stručnjake iz područja medicine, natuknice su bile napisane na zavidnoj stručnoj razini. Među 57 autora petero njih već je sudjelovalo u izradi *Leksikona zdravlja* (1936.) pa je tako V. Duančić ujedno bio i najplodniji od autora s obrađenih 57 natuknica. Raspon broja redaka natuknica iz medicine bio je širok, od dva do iznad tisuću redaka, a među člancima s više od tisuću redaka su, primjerice, crijevo, anatomija, bolnice, bakteriologija i dijete. Jezik natuknica bio je strogo znanstven, a nedosljednosti i propusti bili su minimalni, posebice uzevši u obzir tempo objavljivanja (svake dvije godine) i ratne okolnosti (dio suradnika nasilno je uklonjen s pozicija, onemogućen im je javni rad, zatočeni su ili internirani).

Ostala djela izvan Leksikografskog zavoda. Hrvatski izdavački bibliografski zavod objavio je 1944. hrvatsku inačicu *Leksikona prehrane* Ernsta Mayerhofera²⁸, izrađenoga prema leksikonu koji je Mayerhofer dvadesetak go-

---

²³ Drago Perović (1888. – 1968.), anatom. Akademik i jedan od osnivača Medicinskog fakulteta u Zagrebu.

²⁴ Ante Šercer (1896. – 1968.), otorinolaringolog i kirurg. Akademik i profesor Medicinskog fakulteta u Zagrebu od 1932. Zaslužan je za osnutak Medicinskoga fakulteta u Sarajevu (1944.).

²⁵ Andrija Štampar (1888. – 1958.), specijalist higijene i socijalne medicine. Utemeljitelj zdravstvene službe tadašnje Jugoslavije, dekan Medicinskog fakulteta i rektor Sveučilišta u Zagrebu (1945. – 1946.), predsjednik JAZU-a (1947. – 1958.) i osnivač Instituta za higijenu rada.

²⁶ Vladimir Čepulić (1891. – 1964.), ftizeolog. Profesor na zagrebačkome Medicinskom fakultetu te utemeljitelj moderne protutuberkulozne službe i prve škole za izobrazbu medicinskih sestara u Hrvatskoj (1921.).

²⁷ Dugački, V. (1997), *Medicina u Ujevićevoj Hrvatskoj enciklopediji*, Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, knjiga 6, 39.

²⁸ Ernst Mayerhofer (1877. – 1957.), pedijatar. Profesor Medicinskoga fakulteta u Zagrebu, osnivač zagrebačke Klinike za dječje bolesti te autor udžbenika *Pedijatrija*, prvog iz tog područja (1939.).

dina prije objavio u Beču u suradnji s austrijskim pedijatrom Clemensom von Pirquetom (1874. – 1929.). Na 531 stranici obrađena je prehrana, dijetetika, opis jestivoga bilja i životinja, tablice hranjivosti i vitaminskih vrijednosti i dr.²⁹ U razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata, leksikografski i enciklopedički rad u najvećoj se mjeri odvijao pod okriljem novoosnovanoga Leksikografskog zavoda u Zagrebu (1950.), ali su pojedine izdavačke kuće i izvan Zavoda izdavale leksikone iz područja medicine, poput *Popularnog medicinskog leksikona* (1954., 1955. i 1956.) u izdanju Novinarskoga izdavačkog poduzeća³⁰. Slijedilo je nekoliko leksikona pojedinih medicinskih struka: *Seksološki leksikon* Marijana Košičeka (Privreda, 1962.), *Psihijatrijsko-psihološki leksikon* (Privreda, 1963.) te *Mala enciklopedija alkoholizma* Vladimira Hudolina (Panorama, 1965.) i *Leksikon radioloških pojmova* Ferda Petrovčića (Društvo radioloških tehničara SR Hrvatske, 1977). Izdavačko poduzeće *Panorama* izdalo je 1967. – 1968. pet knjiga medicinskoga leksikona za medicinske škole pod naslovom *Medicina*, glavni urednik Silvio Ružić.

MEDICINSKA LEKSIKOGRAFIJA I ENCIKLOPEDIKA POD OKRILJEM LEKSIKOGRAFSKOG ZAVODA MIROSLAV KRLEŽA

Leksikografski zavod³¹ utemeljen je 1950. na poticaj književnika i erudita Miroslava Krleže³² i uz potporu najboljih suradnika Ujevićeve *Hrvatske enciklopedije*. Pripreme za osnivanje Zavoda Krleža je započeo radeći s A. Štamparom u Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti (danas Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, HAZU), koje je u to vrijeme Štampar bio predsjednik, a Krleža potpredsjednik. Utemeljenje Zavoda prvi je put u Hrvatskoj omogućilo izradu i objavljivanje kolektivnih leksikografskih i enciklopedijskih djela (velikih općih, posebnih i strukovnih enciklopedija, leksikona, atlasa, enciklopedijskih rječnika). Okupljeni suradnici, tadašnji najistaknutiji hrvatski znanstvenici i intelektualci, po znanstvenim su metodama prikupljali i obrađivali podatke, stvorivši, među ostalim, katalog retrospektivne

²⁹ Dugački, V. (1990), *Razvoj hrvatske medicinske enciklopedistike i leksikografije*: Uz 40. obljetnicu Jugoslavenskog leksikografskog zavoda *Miroslav Krleža*, *Naše novine*, 13 (121), 11.

³⁰ Jedan od pokretača Leksikona bio je Mirko Dražen Grmek, budući glavni urednik *Medicinske enciklopedije* Leksikografskoga zavoda, a Vjekoslav Fišter, budući pomoćnik glavnog urednika, bio je član redakcijskog odbora.

³¹ Prvotni naziv, Leksikografski zavod FNRJ, promijenjen je 1962. u Jugoslavenski leksikografski zavod, od 1984. Zavod nosi ime Jugoslavenski leksikografski zavod *Miroslav Krleža*, a od 1991. današnji naziv, Leksikografski zavod *Miroslav Krleža*.

³² Miroslav Krleža (1893. – 1981.), književnik i enciklopedist. Akademik, autor najznačajnijih tekstova hrvatske književnosti 20. stoljeća i pokretač mnogih kulturnih inicijativa zasnovanih na kritičkom osvješćivanju hrvatskoga društva. Ravnatelj LZMK-a 1950. – 1981.

bibliografije članaka, odnosno bazu podataka za izradu različitih izdanja. Od svoga osnutka Zavod je izdao više od 250 različitih djela. Izrađena za potrebe i interes znanstvene i šire društvene zajednice, ta su djela važan doprinos održavanju i podizanju hrvatskoga intelektualnog standarda. Zbog tih je razloga LZMK nositelj poslova u djelatnosti leksikografije i enciklopedike te javna ustanova od osobitog interesa za Republiku Hrvatsku.

Zavod je od samih početaka ostvarivao tijesnu suradnju s HAZU-om pa je angažman HAZU-a i liječnika akademika koji su surađivali na njegovim izdanjima rezultirao opusom strukovnih enciklopedijskih djela kakvoga druge struke nikad nisu dosegule. Istaknuti liječnici i akademici koji su surađivali s LZMK-om djelovali su unutar Razreda za medicinske znanosti, poput A. Štampara i A. Šercera (koji su već radili na Ujevićevoj *Hrvatskoj enciklopediji*) ili Ive Padovana³³. Osviještenost akademske medicinske zajednice za potrebom očuvanja i stvaranja leksikografskih i enciklopedijskih medicinskih djela vidljiva je i u osnutku Odbora za medicinsku leksikografiju pri Razredu za medicinske znanosti, na čelu s Theodorom Dürriplom³⁴, plodnim suradnikom svih medicinskih zavodskih izdanja. U sklopu Razreda djeluje i Odsjek za povijest medicinskih znanosti upraviteljice Stelle Fatović-Ferenčić, u kojemu je pokrenut i Hrvatski muzej medicine i farmacije (2014.).

LEKSIKOGRAFSKA I ENCIKLOPEDIJSKA DJELA IZ PODRUČJA MEDICINE

Od svojega je osnutka do danas LZMK izdao nekoliko izdanja iz područja medicine: *Medicinsku enciklopediju* (dva izdanja, 18 svezaka), *Otorinolaringologiju* (dva sveska), *Medicinski leksikon* te *Enciklopedijski rječnik humanog i veterinarskog medicinskog nazivlja*³⁵. Sam broj različitih medicinskih izdanja upućuje na to kolika se važnost posvećivala toj struci u suvremenoj hrvatskoj enciklopedici i leksikografiji. Vidljivo je to i iz usporedbe s brojem izdanja ostalih struka ili područja znanosti. Tako, primjerice, niti jedna struka iz područja prirodnih znanosti nije zastupljena sa specijaliziranim izdanjem. U području biotehničkih znanosti izdane su *Šumarska enciklopedija* (dva izdanja, pet svezaka) i *Poljoprivredna enciklopedija* (jedno izdanje, tri sveska), a cjelokupno područje tehnike zastupljeno je s jednim izdanjem *Tehničke enciklopedije* (13 svezaka), *Tehničkim leksikonom* te otnedavno s najnovijom

³³ Ivo Padovan (1922. – 2010.), otorinolaringolog. Akademik i profesor Medicinskoga fakulteta u Zagrebu, u Zagrebu je 1960-ih osnovao Centar za tumore i rekonstrukcijsku kirurgiju i Središnji institut za tumore (danas Klinika za tumore).

³⁴ Theodor Dürripl (1926.), fizijatar i reumatolog. Prvi koji se u Hrvatskoj počeo sustavno baviti reumatskim bolestima. Suradnik na više medicinskih izdanja LZMK-a.

³⁵ O zavodskim medicinskim izdanjima kratke prikaze napisao je V. Dugački u časopisima *Medicinar*, *Liječnički vjesnik*, *Liječničke novine*, *Acta ophthalmologica iugoslavica* i *Narodni zdravstveni list*.

enciklopedijom hrvatske tehničke baštine, *Hrvatskom tehničkom enciklopedijom* (2018. izdan prvi svezak). Od ukupnoga broja svih izdanih svezaka različitih enciklopedija, leksikona i rječnika³⁶ (njih 172), svesci posvećeni medicini (ukupno 22 sveska) čine 12,8 posto.

Medicinska enciklopedija unaprijedila je istraživanje i prikupljanje medicinskoga nazivlja, čime se 1950-ih medicinsko nazivlje i medicinske teme općenito sve više usustavljaju. Prvo izdanje izdano je u deset svezaka u razdoblju 1957. – 1965. i sustavno je prikazalo temeljne medicinske znanosti i medicinsku praksu, opisujući građu ljudskoga tijela i rad organa te govoreći o potrebama ljudskoga organizma i opasnostima kojima je izložen, bolesnim stanjima, načinima liječenja i zaštiti zdravlja. Enciklopedija je bila namijenjena u prvom redu liječnicima opće prakse, ali, osim njima, širokom je rasponu čitatelja omogućila jednostavan pristup informacijama o ljudskom zdravlju, pružila pomoć u boljem snalaženju pri prihvaćanju liječničkih savjeta te služila kao poticaj unapređenju zdravstvene kulture³⁷. I. Padovan³⁸ ističe kako je Krleža već 1951. predlagao Štamparu, kao jednom od urednika Ujevićeve *Hrvatske enciklopedije*, da bude glavni urednik *Medicinske enciklopedije*, ali zbog angažiranosti u JAZU-u, na Medicinskom fakultetu i u Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji Štampar nije bio u mogućosti prihvatiti tu ulogu pa je Krleži predložio nekoliko istaknutih profesora zagrebačkoga Medicinskog fakulteta. Sastavljen je odbor koji su činili V. Duančić, kao predsjednik, Ante Vuletić (1899. – 1977.), Mirko Dražen Grmek (1924. – 2000.), Stanko Dujmušić (1904. – 1960.), Marko Bajzer (1901. – 1986.) Josip Matovinović (1914. – 1998.) i Hugo Gjanković (1893. – 1981.). Odbor je uskladio i popunio abecedar s 40 medicinskih struka i odredio opseg pojedinih natuknica. Zbog Duančićeve bolesti, za glavnoga je urednika izabran A. Šercer, jedan od urednika Ujevićeve enciklopedije, koji je tu dužnost obnašao od 1955. godine. Šercer je za svoj rad dobio velika priznanja, a ova je enciklopedija postala jednim od najvažnijih djela u medicinskom izdavaštvu³⁹. Pomoćnici glavnog urednika bili su S. Dujmušić⁴⁰ i M. D. Grmek⁴¹, a među 358 suradnika i

³⁶ Ne ubrajajući atlase, bibliografije, vodiče, časopise, zbornike i posebna izdanja budući da među takvima ne postoje medicinska izdanja.

³⁷ *Medicinska enciklopedija* (predgovor), Zagreb; Leksikografski zavod FNRJ, 1957.

³⁸ Padovan, I. (2001), *Uloga Miroslava Krleže u formiranju Redakcije Medicinske enciklopedije*, Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, knjiga 10, 31.

³⁹ Prema V. Dugačkom u: Padovan, I. (2001).

⁴⁰ Stanko Dujmušić (1904. – 1960.), ftizeolog. Autor prve hrvatske knjige o liječenju plućne tuberkuloze kolapsoterapijom i liječenju priraslica u pleuralnoj šupljini endotorakalnom kaustikom, *Atlas operativne torakoskopije* (1951.).

⁴¹ Mirko Dražen Grmek (1924. – 2000.), povjesničar medicine i enciklopedist. Hrvatski i francuski akademik, pri JAZU-u osnivač Odsjeka za povijest medicine (1953.) i Instituta za povijest prirodnih, matematičkih i medicinskih znanosti (1960.).

eminentnih stručnjaka mnogi su bili suradnici Ujevićeve *Hrvatske enciklopedije* te su obradili 1881 natuknicu.

Drugo izdanje izašlo je u šest svezaka u razdoblju 1967. – 1970., ali je bilo bogatije sadržajem jer je smanjenje volumena ostvareno povećanjem broja redaka po stranici, povećanjem broja stranica, sažimanjem teksta i izbjegavanjem ponavljanja⁴². Dva dopunska sveska izdana su 1974. i 1986. godine. Glavni urednik bio je i dalje A. Šercer, ali zbog bolesti na četvrtome mu se svesku pridružio dotadašnji pomoćnik M. D. Grmek, koji je od petog sveska potpuno preuzeo ulogu glavnoga urednika, a na mjesto pomoćnika došao je Vjekoslav Fišter⁴³. Tako je bilo sve do drugoga dopuskog sveska, kada je mjesto glavnoga urednika preuzeo Ivo Padovan. Njegovi su pomoćnici bili V. Fišter i Th. Dürriegl, a stručni urednici Ivo Čikeš⁴⁴ i Nada Čikeš-Mihelčić⁴⁵. Enciklopediju je u 1761 natuknicu izradilo 364 suradnika. Dopunski svesci obuhvatili su 163, odnosno 284 natuknice, što je oko devet posto, odnosno oko 16 posto ukupnog broja natuknica čitavog izdanja.

Otorinolaringologija (I i II) prvo je u nizu specijaliziranih izdanja koja su trebala poslužiti kao nadopuna *Medicinskoj enciklopediji*. Prva knjiga, podnaslova *Klinika* (tzv. Otorina II), izdana je 1965. i ponajprije je bila namijenjena studentima medicine, liječnicima opće prakse i specijalistima⁴⁶. Sadržava 46 većih ili manjih poglavlja u kojima su obrađene teme od opće simptomatologije, tumora i dr., do općih problema u otorinolaringologiji. Autori (njih 33) pojedinih poglavlja bili su priznati stručnjaci, a glavni urednik bio je A. Šercer. Druga knjiga *Propedeutika* (tzv. Otorina I), izdana 1966., Šercerov je autorski rad, a obuhvatila je povijest otorinolaringologije, anatomiju, fiziologiju, embriologiju te opće i pomoćne metode pretraga⁴⁷. Stručna revizija *Klinike* povjerena je Jeleni Krmpotić⁴⁸, Anti Šokčiću⁴⁹ i Th. Dürriglu, a *Propedeutike* J. Krmpotić, L. Glesingeru i Th. Dürriglu.

---

⁴² Medicinska enciklopedija (predgovor), Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 1967.

⁴³ Vjekoslav Fišter (1925. – 1998.), fiziolog. Suradnik na više medicinskih enciklopedijskih izdanja.

⁴⁴ Ivo Čikeš (1938.), kardiolog. Akademik i profesor na zagrebačkom Medicinskom fakultetu.

⁴⁵ Nada Čikeš-Mihelčić (1946.), internistica. Profesorica i dekanica (2004. – 2009.) zagrebačkog Medicinskog fakulteta te suradnica na više medicinskih izdanja LZMK-a.

⁴⁶ Šercer, Ante (1965), *Otorinolaringologija II*. (predgovor), Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod.

⁴⁷ Šercer, Ante (1966), *Otorinolaringologija I* (predgovor), Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod.

⁴⁸ Jelena Krmpotić-Nemanić (1921. – 2008.), otorinolaringologinja i anatomkinja. Akademkinja i profesorica zagrebačkog Medicinskog fakulteta.

⁴⁹ Ante Šokčić (1911. – 1980.), otorinolaringolog. Profesor zagrebačkog Medicinskog fakulteta.

Medicinski leksikon izdan je 1992., dva desetljeća nakon drugog izdanja *Medicinske enciklopedije*. Pod uredništvom I. Padovana leksikon su napisala 63 priznata znanstvenika i stručnjaka iz kliničkih i temeljnih medicinskih znanosti, a pomoćnici glavnog urednika bili su V. Fišter i Th. Dürriegl. Leksikon je pružio čitateljima potrebno znanje o obliku i građi čovječjeg organizma, radu organa i sustava, čimbenicima koji mogu ometati normalan rast, razvoj i funkcije organizma, dijagnostičkim metodama, rezultatima medicinskih istraživanja, liječenju mnogih bolesti i bolesnih stanja, a zaključni dio donosi pregled pružanja prve pomoći, priručni rječnik i atlas. Prvenstveno je bio namijenjen liječnicima, stomatolozima, farmaceutima, studentima i bolesnicima, ali i svakome obrazovanom pojedincu, kao poticaj unapređenju zdravstvene kulture⁵⁰. Raspon donesenih naziva kretao se od latinskih i grčkih preko ustaljenih tuđica i posuđenica do narodnih naziva. Obradeno je 15 795 leksikonskih jedinica uz 750 crno-bijelih i 176 ilustracija u boji. Digitalizirani leksikon od 2013. dostupan je na internetu⁵¹.

Enciklopedijski rječnik humanog i veterinarskog medicinskog nazivlja bio je korak dalje u prikupljanju i usustavljanju medicinskoga nazivlja kad je 1990-ih pokrenut u HAZU u suradnji s LZMK-om radi doprinosa dosljednosti i točnosti strukovnoga jezika. Temeljna je svrha rječnika bila sakupiti i etimološki objasniti izraze cjelokupne suvremene medicine, humane i veterinarske, uključujući i prirodnoznanstvena područja⁵². Rječnik je objavljen 2006. pod glavnim uredništvom I. Padovana, urednik struke za humanu medicinu bio je Th. Dürriegl, a pomoćnici glavnog urednika Hrvoje Gomerčić⁵³ i N. Čikeš. Na izradi ukupno 56 000 natuknica sudjelovala su 94 suradnika, a doneseni su hrvatski nazivi i njihovi latinski sinonimi, podrijetlo riječi, sažeta i točna definicija navedena medicinskog naziva te sinonimi na engleskome, njemačkom i francuskome jeziku. Rječnik je donio i kazalo svih službenih latinskih pojmova, čime je stvorena baza i sustavni prikaz cjelokupne medicinske terminologije.

---

⁵⁰ *Medicinski leksikon* (predgovor), Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1990.

⁵¹ *Medicinski leksikon online*, <http://medicinski.lzmk.hr> (pristupljeno 10. listopada 2018).

⁵² *Enciklopedijski rječnik humanog i veterinarskog medicinskog nazivlja* (predgovor), Zagreb; Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2006.

⁵³ Hrvoje Gomerčić (1940. – 2010.), veterinar. Profesor Veterinarskog fakulteta u Zagrebu. Bio je suradnik na Hrvatskom općem leksikonu, Rječniku hrvatskog jezika i Enciklopedijskom rječniku humanog i veterinarskog medicinskog nazivlja.

Opće enciklopedije. LZMK je u sedamdesetak godina postojanja izdao tri opće enciklopedije – *Enciklopediju leksikografskog zavoda*, *Opću enciklopediju* i *Hrvatsku enciklopediju*. *Enciklopedija leksikografskog zavoda*, popularno nazvana ELZA, izašla je u dva izdanja: 1955. – 1964. u sedam svezaka te 1966. – 1969. u šest svezaka. Na prvom izdanju glavni su urednici isprva bili M. Krleža i Marko Kostrenčić⁵⁴, potom M. Kostrenčić i Miljenko Protega⁵⁵, a glavni urednik drugog izdanja bio je M. Krleža. Na ELZI je radilo oko 440 suradnika, od kojih tridesetak iz medicine, a redaktor struke medicina bio je V. Čepulić. *Opća enciklopedija*, glavni urednik Josip Šentija⁵⁶, izdana je 1977. – 1982. u osam svezaka, a 1988. izdan je deveti, dopunski svezak. U 50 000 članaka sintetizira sveukupno ljudsko znanje i umijeće te tako omogućuje korisniku da, bez obzira na stručnu ili kakvu drugu usmjerenost, upotpuni svoje znanje činjenicama i interpretacijama tih činjenica sa svih područja ljudske teorijske i praktične djelatnosti iz područja prirodnih i društvenih znanosti, politike, povijesti, umjetnost i dr.⁵⁷

Hrvatska enciklopedija (HE) temeljno je izdanje Zavoda i jedno od središnjih, trajnih programa nacionalne kulture. Izdana je 1999. – 2009. u 11 svezaka, a od 2013. dostupna je u mrežnom izdanju⁵⁸ koje se kontinuirano ažurira i nadopunjuje. Na njezinoj je izradi sudjelovalo približno 1070 autora, a njezini glavni urednici bili su Dalibor Brozović⁵⁹ (sv. I. – III.), August Kovačec⁶⁰ (sv. IV. – VII.) i Slaven Ravlić⁶¹ (sv. VIII. – XI.). Budući da ta “profesionalna enciklopedija donosi sređeno i usustavljeno znanje o onome što je najvažnije”⁶²,

⁵⁴ Marko Kostrenčić (1884. – 1976.), pravnik. Akademik i osnivač više instituta JAZU, profesor i dekan (1917. – 1918., 1924. – 1925.) zagrebačkog Pravnog fakulteta, rektor Sveučilišta 1949. – 1950. te politički djelatnik.

⁵⁵ Miljenko Protega (1908. – 1968.), pravnik i publicist. Profesor na Pravnom fakultetu u Zagrebu, državni tajnik za pravosudnu upravu u vladi NR Hrvatske i predsjednik Pravnog savjeta Izvršnog vijeća Sabora SR Hrvatske.

⁵⁶ Josip Šentija (1931.), novinar i leksikograf. Direktor Radio Zagreba 1962. – 1967., 1991. prvi ravnatelj Hrvatske izvještajne novinske agencije (HINA) i politički djelatnik.

⁵⁷ *Opća enciklopedija* (predgovor), Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 1977.

⁵⁸ *Opća enciklopedija online*, <http://www.enciklopedija.hr/> (pristupljeno 13. listopada 2018.).

⁵⁹ Dalibor Brozović (1927. – 2009.), jezikoslovac. Akademik i glavni ravnatelj LZMK-a 1991. – 2001. te politički djelatnik.

⁶⁰ August Kovačec (1938.), jezikoslovac. Akademik i profesor emeritus Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Suradnik na nekoliko izdanja LZMK-a.

⁶¹ Slaven Ravlić (1951.), politolog i leksikograf. Profesor na Pravnom fakultetu, Hrvatskim studijima i Filozofskom fakultetu (sociologija).

⁶² Predgovor *Opće enciklopedije online*, <http://enciklopedija.hr/predgovor.aspx> (pristupljeno 1. prosinca 2018.).

autori smatraju da zastupljenost pojedinih područja i struka unutar enciklopedije ukazuje na značenje koje se tim strukama i područjima pridaje u znanstvenoj i stručnoj zajednici te u javnoj percepciji.

Za izradu natuknica iz medicinske struke u Hrvatskoj enciklopediji okupljeno je 39 vanjskih suradnika, a urednik struke bio je Th. Dürriegl. Najveća je natuknica struke *ovisnosti*, slijede *starenje*, *medicina*, *HIV-bolest*, *mozak* i *hormoni*, sve veće od 200 redaka, a 24 članka (primjerice članci *prva pomoć*, *zdravstvo*, *vitamini*, *otrovanje* i dr.) sadrže između 100 i 200 redaka.

Članci cjelokupne enciklopedije podijeljeni su u 79 struka raspoređenih u sljedeća područja: jezik i lingvistika, geografija, društvene znanosti, likovne umjetnosti, tehničke znanosti, prirodne znanosti, povijest i književnost, čija je zastupljenost prikazana na slici 1.

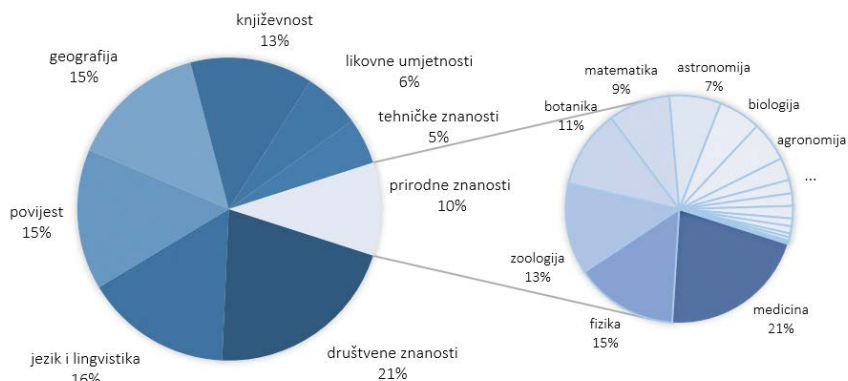

Slika 1. Zastupljenost područja u sadržaju HE-a (prema broju redaka)

Od ukupno više od 2 000 000 redaka, koliko sadrži cjelokupna enciklopedija⁶³, područje prirodnih znanosti obuhvaća oko 200 000 redaka, odnosno 10 posto sadržaja. Unutar toga područja obrađena je i struka medicine. Iz slike 2. vidljivo da je medicina zastupljena s najvećim brojem redaka, 21 posto (odnosno 46 512 redaka), u području prirodnih znanosti. U ukupnom sadržaju Hrvatske enciklopedije, medicina je zastupljena s 2,1 posto redaka.

O znatnom udjelu struke medicine u ukupnom sadržaju HE-a govori još nekoliko podataka. Primjerice, kada bi svaka od 79 struka HE-a bila ravnomjerno zastupljena, medicini bi trebalo pripasti tek oko 1,3 posto sadržaja, a njezina je zastupljenost gotovo dvostruko veća. Opseg struke medicina obuhvaća više 40 posto čitavoga područja tehničkih znanosti (koje uključuje

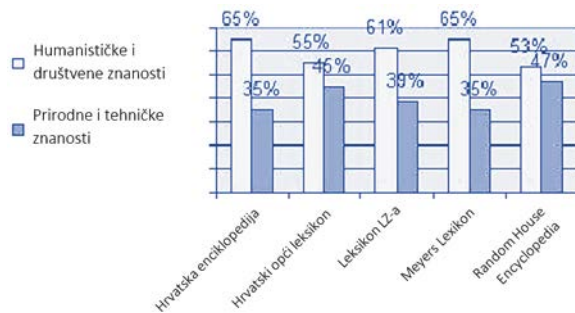
⁶³ Hrvatska enciklopedija obuhvaća 2 230 129 redaka, odnosno 79 074 natuknica (siječanj 2019).

Slika 2. Zastupljenost struka unutar područja prirodnih znanosti u sadržaju HE-a

dvadesetak struka). Tako je, primjerice, struka medicina opsegom više nego dvostruko veća od struke kemija, najveće struke tehničkoga područja.

Prema Z. Jeciću⁶⁴, HE ima dobro odmjerenu ravnotežu članaka iz područja prirodnih i tehničkih znanosti nasuprot društvenih i humanističkih, koja je približna raspodjeli u nekim svjetskim enciklopedijama i leksikonima koje možemo smatrati referentnima (slika 3.).⁶⁵

Slika 3. Omjer prirodnih i tehničkih znanosti naspram društvenih i humanističkih znanosti u nekoliko izdanja (Z. Jecić, 2004.)

U istraživanju usporedbe kvalitete hrvatske inačice *Wikipedije* i *Hrvatske enciklopedije*, O. Kubelka i P. Šoštarčić⁶⁶ pronašli da je zastupljenost struke

⁶⁴ Jecić, Zdenko (2004), Zastupljenost tehnike u izdanjima Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, u: Malvić, Dubravko ur., *Tehnika u Hrvatskoj*: Matica hrvatska, 97–104.

⁶⁵ Zbog toga što je Hrvatska enciklopedija projekt koji se s vremenom mijenja (ažurira), omjer je u siječnju 2019. (prema podacima koji su korišteni za sve prethodne usporedbe i prikaze iz teksta) bio 30 : 70 posto.

⁶⁶ Kubelka, O. i Šoštarčić, P. (2011), *Wikipedija nasuprot Hrvatskoj enciklopediji: kvalitativan odnos slobodno i tradicionalno uređenoga enciklopedijskoga sadržaja na hrvatskom jeziku*, *Studia lexicographica*, 5 (2), 119.

medicina (u njihovu radu kategorija medicina i zdravlje) veća u HE-u nego u *Wikipediji*, što također govori u prilog tomu da je medicina u HE-u bolje zastupljena. S obzirom na to da je mrežno izdanje HE-a projekt koji se trajno ažurira i dopunjuje, postoji mogućnost da se uz angažman medicinske zajednice postojeće stanje poboljša, odnosno da se poveća broj i opseg natuknica iz struke medicina.

Ostala izdanja Leksikografskog zavoda *Miroslav Krleža*. Medicina je cjelovito obrađena i u drugim zavodskim izdanjima. Tako su u *Hrvatskom općem leksikonu* Augusta Kovačeca iz 1996. (prethodio mu je *Leksikon Jugoslavenskog leksikografskog zavoda iz 1974.*) obrađeni stručni nazivi i istaknute osobe iz medicine. Uredništvo područja činili su V. Fišter, Vinko Friščić⁶⁷ i Goran Ivanišević⁶⁸. Pod uredništvom Tomislava Ladana ovaj je leksikon ažuriran i dopunjen te je objavljen 2005. kao *Hrvatski obiteljski leksikon*, a od 2009. dostupan je i na internetu⁶⁹. Najnovije izdanje *Hrvatskoga općeg leksikona* objavljeno je 2012. pod glavnim uredništvom Mladena Klemenčića (urednica struke medicina Nataša Jermen). *Hrvatski biografski leksikon*, kapitalno djelo LZMK-a, sadrži životopise Hrvata koji su ostavili znatan trag u Hrvatskoj i u svijetu te pripadnika drugih naroda koji su sudjelovali u životu Hrvatske, a slijedom toga okuplja i značajna imena iz područja medicine. Leksikon je pokrenut 1974., dugotrajan je istraživački projekt u nastajanju, a od 2015. dostupan je i na internetu⁷⁰. Do 2013. je izašlo osam svezaka tiskanoga izdanja (A–Li), a u mrežnoj bazi HBL-a (koja obuhvaća i stotinjak biografija od slova Lo do Ž) trenutačno su javnosti dostupne biografije oko 700 hrvatskih medicinara od, primjerice, Milana Amruša i Nikše Allegrettija do Ivana Krstitelja Lalangua i Slobodana Langa.

Članci posvećeni medicini javljaju se, čak i u obliku makropedijskih preglednih članaka, i u drugim strukovnim enciklopedijama. Tako npr. u *Pomorskoj enciklopediji* postoji članak o pomorskoj medicini⁷¹, u *Tehničkoj*

---

⁶⁷ Vinko Friščić (1919. – 2000.), mikrobiolog i higijeničar. Bavio se medicinskom terminologijom, obradio hrvatsko imunološko nazivlje, a sa suradnicima pripremao medicinski terminološki rječnik koji je ostao u rukopisu.

⁶⁸ Goran Ivanišević (1948.), fizijatar, reumatolog i balneolog.

⁶⁹ *Hrvatski obiteljski leksikon online*, <http://hol.lzmk.hr/> (pristupljeno 23. studenoga 2018.).

⁷⁰ *Hrvatski biografski leksikon online*, <http://hbl.lzmk.hr/> (pristupljeno 20. studenoga 2018.). Izbor od 250 članaka bio je dostupan od 2009., a od 2015. na portalu su dostupni svi izvorno tiskom objavljeni članci.

⁷¹ Gošović, S. (1983), *Podvodna medicina*, Pomorska enciklopedija, Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 207–218.

enciklopediji članci o medicinskim električnim uređajima i zgradama u zdravstvu⁷², a u *Enciklopediji fizičke kulture* članak o sportskoj medicini⁷³.

Među takva izdanja može se svrstati i najnoviji projekt LZMK-a, *Hrvatska tehnička enciklopedija*. Projekt glavnoga urednika Zdenka Jecića pokrenut 2014., prvi put sveobuhvatno i sustavno obrađuje povijesni razvoj, dosege i trenutačno stanje tehnike na hrvatskom prostoru te se oblikuje kao usporedno tiskano i mrežno (*online*) izdanje⁷⁴. Obrađuje povijest tehnike, ali i ostalih djelatnosti i disciplina koje imaju razvijenu tehničku komponentu, kao što su biotehničke znanosti te pojedini segmenti prirodoslovlja i medicine. Iz područja medicine, prvi svezak sadrži nekoliko natuknica povezanih s područjem strojarstva (npr. biomehanika i ergonomija). U drugom svesku bit će pokrivene natuknice *Instrumentaria*, Jakob Hlavka, Santorio Santorio, Hrvatski muzej medicine i farmacije, ljekarništvo, farmaceutska industrija i dr., u trećem zgrade iz područja zdravstva (*asklepijeji*, *hospitali*, *hospiciji* i sl.), a u četvrtom dijagnostički (*radiologija* i sl.) i terapijski uređaji (*električni* i *magnetni uređaji* i sl.). Inovativnost je ovoga projekta u razvoju novih funkcionalnosti koje omogućuje digitalni medij, a kojima će se postići prerastanje enciklopedije u tzv. portal znanja, mjesto umrežavanja, okupljanja i suradnje više znanstvenih i kulturnih institucija.

Časopisi Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža. Kao znanstvena ustanova, LZMK objavljuje i znanstveno-stručne časopise iz leksikografije i enciklopedike. Časopis *Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža*, glavnog urednika akademika D. Brozovića, izlazio je 1991. – 2000., a 2015. je digitaliziran i dostupan na internetu⁷⁵. Od 2007. LZMK izdaje časopis *Studia lexicografica*, glavni urednik Damir Boras⁷⁶, u kojem se objavljuju znanstveni i stručni radovi iz humanističkih i društvenih područja, koji korespondiraju s leksikografijom i enciklopedikom kao granama u sastavu informacijskoga

---

⁷² Šantić, A. (1980), *Medicinski elektronički uređaji*, Tehnička enciklopedija, Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 698–715.

Turković-Ostrogović, I. (1997), *Zgrade, zdravstvene*, Tehnička enciklopedija, Zagreb; Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 613–621.

⁷³ Medved, R. (1975), *Medicina, sportska*, Enciklopedija tehničke kulture, Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 568–576.

⁷⁴ *Hrvatska tehnička enciklopedija online*, <http://tehnika.lzmk.hr/> (pristupljeno 5. studenoga 2018).

⁷⁵ *Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža* (digitalizirani), <http://www.lzmk.hr/projekti/radovi-lzmk> (pristupljeno 4. studenoga 2018.).

⁷⁶ Damir Boras (1951.), inženjer elektrotehnike, informatolog i leksikograf. Profesor i dekan (2009. – 2014.) Filozofskog fakulteta u Zagrebu i rektor Sveučilišta u Zagrebu od 2014.

znanstvenog polja. Časopis izlazi polugodišnje i dostupan je na internetu⁷⁷. U navedenim je časopisima često surađivao povjesničar medicine Vladimir Dugački⁷⁸. Objavljenim radovima, Dugački je ostvario znatan doprinos u istraživanjima povijesti medicine, poglavito povijesti oftalmologije te na području medicinske enciklopedike i leksikografije, pa je stoga 2012. u *Studii lexicographici* objavljena bibliografija njegovih radova⁷⁹.

SUVREMENA MEDICINSKA ENCIKLOPEDIKA I LEKSIKOGRAFIJA IZVAN LZMK-A

Nakon posljednjega izdanja *Medicinske enciklopedije* i *Medicinskog leksikona* hrvatska medicinska enciklopedika i leksikografija nisu bile obogaćene takvim sveobuhvatnim novim izdanjima LZMK-a, kao ni drugih izdavača. Časopis *Globus* i zagrebački Stomatološki fakultet objavili su 1990. *Stomatološki leksikon*, a nekoliko je izdavačkih kuća u novije doba izdavalo djela iz područja rječničke medicinske leksikografije. Tako je Medicinska naklada 1998. izdala *Hrvatsko-engleski rječnik medicinskoga nazivlja i englesko-hrvatski rječnik medicinskoga nazivlja s izgovorom* (autorice Vlaste Tanay), s oko 7000 natuknica, kojega je 2003. izašlo drugo izdanje. Izdavač *Školska knjiga* zaslužan je za nekoliko izdanja iz navedenoga područja. Godine 2005. izdan je *Englesko-hrvatski medicinski rječnik – Dictionary of medicine* (urednica Vlasta Čeliković; prijevod i leksikografska obrada Evelina Miščin), koji sadrži oko 15 000 pojmova iz britanske i američke prakse svih medicinskih struka, katkad upotpunjenih podacima o simptomima i terapiji. Sljedeće godine izdan je prvi svezak (A–L) *Englesko-hrvatskog medicinskog rječnika* (autor Branimir Jernej), kojega je drugi svezak (M–Ž) izdan 2009. godine. Ovaj je rječnik bio znatno većeg opsega, s više od 80 000 natuknica i podnatuknica iz pretkliničke i kliničke medicine te srodnih područja (molekularne biologije, biokemije, farmacije, stomatologije, veterine itd.). Namijenjen je doktorima medicine i srodnih biomedicinskih struka, studentima, prevoditeljima te drugim korisnicima medicinskog nazivlja. Naklada *Uliks* izdala je 2011. *Medicinsko-biokemijsko-farmacijski englesko-hrvatski rječnik* (autorica Jasne Fabijanić i Nevenke Fabijanić). Rječnik, kojeg čini oko 50 000 natuknica, nastao je istraživačkim postupkom prikupljanja nove terminologije u suradnji s

⁷⁷ *Studia lexicographica*, <http://studialexicographica.lzmk.hr/sl> (pristupljeno 4. studenoga 2018.).

⁷⁸ Vladimir Dugački (1939. – 2014.), oftalmolog i povjesničar medicine. Suradnik i član uredništva na više izdanja LZMK-a. Predsjednik Hrvatskog društva za medicinsko nazivlje.

⁷⁹ Dugački V. (2012), *Bibliografija radova Vladimira Dugačkoga (1961–2013)*, *Studia lexicographica*, 6 (1/2), 67.

liječnicima i farmaceutskim poduzećima (proizvođačima i uvoznicima lijekova), a namijenjen je stručnjacima i djelatnicima iz područja medicine, kemije, biokemije, biomedicine, farmacije, kao i studentima i općem čitateljstvu. Godine 2015. izdavačka kuća *Marka* izdala je *Osmojezični medicinski enciklopedijski rječnik* (latinski, engleski, francuski, njemački, španjolski i talijanski), autora Joze Marevića. Većim dijelom deskriptivni, a ne normativni, rječnik obrađuje oko 50 000 pojmova i sadrži osnovne medicinske pojmove iz klasične, srednjovjekovne, moderne i suvremene medicine te termine pojedinih medicinskih znanosti, ali i dodirnih, graničnih znanosti (biologija, kemija, fizika, genetika, biogenetika).

DISKUSIJA I ZAKLJUČAK

U ovom je radu prikazan razvoj medicinske leksikografije i enciklopedike u Hrvatskoj od 16. stoljeća do danas. Ustanovljeno je da su medicinsko nazivlje i medicinske teme bili zastupljeni u referentnim djelima gotovo od samih početaka hrvatske leksikografije i enciklopedistike. Tako je medicina zauzimala dio sadržaja već u prvom djelu nazvanom enciklopedija (djelu P. Skalića) iz 16. stoljeća, medicinski nazivi zapisani su u prvim rječnicima (J. Habelića, I. Belostenca) iz 17. stoljeća, članci iz medicine dijelom su prve hrvatske enciklopedije (I. Zocha i J. Mencina) iz 19. stoljeća, kao i *Hrvatske enciklopedije* M. Ujevića iz 1940-ih, a u prvoj polovici dvadesetog stoljeća izdano je i nekoliko medicinskih leksikona.

Od osnutka Leksikografskoga zavoda *Miroslav Krleža* (1950.), medicinska leksikografija i enciklopedika najvećim se dijelom razvijaju pod njegovim okriljem. LZMK izdao je brojne sveske medicinskih izdanja (*Medicinsku enciklopediju*, *Medicinski leksikon*, *Otorinolaringologiju*, *Enciklopedijski rječnik humanog i veterinarskog medicinskog nazivlja*), koji čine više od desetine ukupnih završinskih enciklopedija, rječnika i leksikona. Razlog te brojnosti, kakvu druge struke nikad nisu doseglye, djelomično leži u tijesnoj suradnji s HAZU-om iz kojega potječu brojni suradnici i glavni urednici.

Medicina je u dobro zastupljena i u drugim izdanjima Zavoda, poglavito u općim enciklopedijama. Analizom zastupljenosti medicine u posljednjem izdanju opće enciklopedije, *Hrvatskoj enciklopediji*, uočeno je da je medicina najzastupljenija struka područja prirodnih znanosti te da opsegom obuhvaća više od 40 posto čitavoga područja tehničkih znanosti (koje uključuje dvadesetak struka). Medicina je zastupljena u još nekoliko izdanja, primjerice u *Hrvatskom općem leksikonu*, *Hrvatskom biografskom leksikonu*, kao

i u najnovijoj *Hrvatskoj tehničkoj enciklopediji*, koje mrežno izdanje teži povezivanju sa sadržajima drugih znanstvenih i kulturnih institucija (među ostalim i s Hrvatskim muzejom medicine i farmacije). Takvo bi umrežavanje moglo dovesti do bolje integracije, odnosno povećane dostupnosti znanja.

Izvan LZMK-a, nekoliko je izdavačkih kuća u drugoj polovici 20. i početkom 21. stoljeća izdavalo djela uglavnom iz područja rječničke medicinske leksikografije.

U svim su navedenim djelima medicinska leksikografija i enciklopedika imale ulogu uspostavljanja i usustavljanja medicinskoga nazivlja te bilježnja spoznaja i stanja medicinske znanosti i struke. Prikazanom zastupljenošću u općim izdanjima LZM-a te brojem i opsegom specijaliziranih medicinskih izdanja dolazi se do zaključka da je medicina u hrvatskoj leksikografiji i enciklopedici iznadprosječno dobro obrađena te da je moguć razlog tomu veliko zanimanje znanstvene i stručne, ali i šire javnosti za medicinske teme, dok je nakladništvo nastojalo popratiti tu zainteresiranost. Ipak, od posljednjih specijaliziranih medicinskih izdanja LZMK-a proteklo je više od desetljeća, a s obzirom na dinamičnost struke valjalo bi poraditi na osvježavanju i osuvremenjivanju dosadašnjih izdanja ili pak na izradi novih koja bi uključila široku zajednicu stručnjaka.

LITERATURA I IZVORI

1. Čepulić, V. (1940), Prvi pokušaj naše medicinske terminologije, *Liječnički vjesnik*, 62, 510.
2. Dugački, V. (1978), Belostenčev *Gazophylacium* kao izvor hrvatskoga medicinskog nazivlja, u: Balabanić, Josip i Dadić, Žarko ur., *Znanost u sjevernoj Hrvatskoj u XVIII stoljeću: Zbornik radova Prvog simpozija iz povijesti znanosti*; Hrvatsko prirodoslovno društvo: Sekcija za povijest znanosti. 1978, 45–51.
3. Dugački V. (2012), Bibliografija radova Vladimira Dugačkoga (1961–2013), *Studia lexicographica*, 6 (1/2), 67.
4. Dugački, V. (2007), *Habdelićev dictionar (1670) kao izvor hrvatskoga medicinskog nazivlja*, *Studia lexicographica*, 1 (1), 53.
5. Dugački, V. (2000), *In memóriám – Mirko Dražen Grmek (1924. – 2000.)*, *Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža*, knjiga 9, 225.
6. Dugački, V. (2001), *Medicina i farmacija u prvoj hrvatskoj enciklopediji*, *Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža*, knjiga 10, 115.
7. Dugački, V. (1986a), *Medicina u osječkoj Hrvatskoj enciklopediji (1887–1890)*, *Medicinski Vjesnik*, 18 (3), 161.

8. Dugački, V. (1997), *Medicina u Ujevićevoj Hrvatskoj enciklopediji*, Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, knjiga 6, 39.
9. Dugački, V. (1986b), *Medicinska enciklopedija: Drugi dopunski svezak*, Liječnički vjesnik, 108 (10), 52.
10. Dugački, V. (1991a), *Medicinsko nazivlje u rječniku dubrovačkog leksikograda Joakima Stullija*, Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, 29, 253.
11. Dugački, V. (1980), *Rad na hrvatskoj medicinskoj terminologiji u 19. stoljeću*, u: Balabanić, Josip i Dadić, Žarko ur., *Prirodne znanosti u Hrvatskoj u XIX stoljeću: zbornik radova Drugog simpozija iz povijesti znanosti*; Hrvatsko prirodoslovno društvo: Sekcija za povijest znanosti. 1980, 253–258.
12. Dugački, V. (1990), *Razvoj hrvatske medicinske enciklopedistike i leksikografije: Uz 40. obljetnicu Jugoslavenskog leksikografskog zavoda Miroslav Krleža*, Naše novine, 13 (121), 11.
13. Dugački, V. (1991b), *Razvoj medicinske enciklopedistike u Hrvatskoj*, Radovi Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, knjiga 1, 177.
14. Dugački, V. (2011), *Zdravstvena problematika u Gazophylaciumu Ivana Belostenca*, *Studia lexicographica*, 5 (2/9), 135.
15. *Enciklopedija tehničke kulture*, Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 1975.
16. *Enciklopedijskoga rječnika humanog i veterinarskog medicinskog nazivlja*, Zagreb; Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2006.
17. Glesinger, L. (1948), *Zagrepcanin Pavao Skalić (1534–1575) i njegove veze s medicinom i liječnicima*, Liječnički vjesnik, LXX (2–3), 1.
18. Grmek, Mirko D. (1955), *Hrvatska medicinska bibliografija*, Zagreb; Izdavački zavod Jugoslavenske akademije.
19. Gostl, I. (1995), *Od glagoljskih lucidarija do Hrvatske enciklopedije*, Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, knjiga 4, 81.
20. Gostl, I. (1997), *Zoch-Mencinova Hrvatska enciklopedija: prvijenac hrvatske opće enciklopedike*, Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, knjiga 6, 27.
21. *Hrvatska tehnička enciklopedija*, Zagreb; Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018.
22. Jecić, Z. (2004), *Zastupljenost tehnike u izdanjima Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža*, u: Malvić, Dubravko ur., *Tehnika u Hrvatskoj*; Matica Hrvatska, 97–104.
23. Kubelka, O. i Šošarić, P. (2011), *Wikipedija nasuprot Hrvatskoj enciklopediji: kvalitativan odnos slobodno i tradicionalno uređenoga enciklopedijskoga sadržaja na hrvatskom jeziku*, *Studia lexicographica*, 5 (2), 119.

24. Medicinska enciklopedija, Zagreb; Leksikografski zavod FNRJ, 1957.
25. Medicinski leksikon, Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1990.
26. Opća enciklopedija, Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 1977.
27. Padovan, I. (1991), Povijesne crtice iz hrvatske medicinske leksikografije i perspektive, Radovi Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, knjiga 1, 173.
28. Padovan, I. (2001), Uloga Miroslava Krleže u formiranju Redakcije Medicinske enciklopedije, Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, knjiga 10, 31.
29. Pezo, V. et al. (1990), Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža Zagreb: 1950–1990. (Katalog uz četrdesetu godišnjicu Zavoda), Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža
30. Pomorska enciklopedija, Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 1983.
31. Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (2009). Narodne novine, 118/09.
32. Starčević Stančić, I. i Kraus, C. (2014), Hrvatska enciklopedija – od tiskanoga do mrežnoga izdanja, *Studia lexicographica*, 8 (1), 99.
33. Švab, M. (1991), Iz povijesti hrvatske enciklopedike – Hrvatska enciklopedija, Radovi Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, knjiga 1, 79.
34. Tehnička enciklopedija, Zagreb; Jugoslavenski leksikografski zavod, 1980.
35. Tehnička enciklopedija, Zagreb; Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1997.
36. Vončina, J. (1973). Leksikografski rad Ivana Belostenca, Zagreb
37. Vujić, A. (2013), Leksikografija, znanost i društvo: S dodatkom: 30 godina poslije, *Studia lexicographica*, 7 (2), 11.

SUMMARY

Due to the undeniable importance of medicine in human life, the authors explore the level of attentiveness given to medical topics since the beginnings of Croatian lexicography and encyclopaedistics in the 16th century until today. Specific emphasis is put on the activities of the Miroslav Krleža Institute of Lexicography, as the only Croatian institution which has been systematically involved in the field of lexicography and encyclopaedistics for almost 70 years. The representation and importance of medicine have been established in three ways. Firstly, by chronologically presenting medical terms and topics in the works of Croatian lexicography and encyclopaedistics from the 16th to the 19th century. Subsequently, by systemizing and analysing medical publications published in the 20th century, especially the ones created by the Institute. Lastly, by reviewing the presence of medical terms and topics in other Institute's publications, especially in the Croatian Encyclopaedia. The study shows that medicine has been well represented in Croatian lexicographic and encyclopaedic works, which have played a significant role in establishing Croatian medical terminology and adding to systematization of knowledge in the field of medicine. The authors conclude that lexicography and encyclopaedistics in Croatia have paid adequate attention to medical topics, as well as mirrored the interest of professional and broader community towards medicine.

Keywords: *Medical lexicography, medical encyclopaedistics, history of medicine, The Miroslav Krleža Institute of Lexicography, Croatian Encyclopaedia*